

Drainingen paa Frysenborg.

(Meddeelt af Kammerherre Grev Juel-Bind-Frys, udarbejdet af Drainmester Luja.)

Det Areal, som er drainet ved Frysenborg og underliggende Gaarde i det afvigte Aar, udgjør tilsammen 310 Tønder Land og er fordeelt paa de forskjellige Gaarde saaledes, at paa Søbygaard kommer det største Areal, nemlig 110 Tønder Land, dernæst Jernit med 90 Tdr. Land, Frysenborg 70 Tdr. Land, Lyngballe 34 Tdr. Land og Birkeommergaarden i Hammel 6 Tdr. Land.

Drainrørene, som ere forbrugte hertil, ere alle tilvirkede ved Frysendals Teglværk, hvis Anlæg paabegyndtes 1853 og nu senere er udvidet saaledes, at foruden at kunne levere det Fornødne til eget Forbrug, som beløber sig til circa 520,000 Stkr., nemlig 371,000 $\frac{1}{4}$ " , 74,000 $\frac{1}{2}$ " , 22,000 2" , 20,000 $2\frac{1}{2}$ " , 15,000 3" , 6,000 4" , 9,000 5" , 2,000 $6\frac{1}{2}$ " , 600 8" , samt 12,000 Stkr. Muffer, tillige iaar har kunnet sælges derfra circa 150,000 Stkr. Rør og 500,000 Stkr. Muursteen.

Bekostningen ved disse udførte Arbejder stiller sig naturligviis noget forskjellig efter Jordbund og øvrige Localiteter, og endskjøndt der næsten overalt findes temmelig besværligt Underlag at arbejde i, saa kan dog Jernit særlig fremhæves som den Gaard, der har været den bekosteligste at draine, da saagodtsom overalt paa Marken kun findes en tynd Muldstorpe

hvilende paa stærk jernholdig Dvæg-Beer, afveglende med Ahllag, der paa enkelte Steder har havt en Udstrækning af 15 à 20 Tønder Land og et Gjennemsnit af indtil $1\frac{1}{2}$ Alen. I disse Lag kan der kun arbeides med Hakken, og da det som oftest er Sandahl her findes, og denne i de smalle Grøfter ikke lader sig bryde i større Stykker, men kun med stor Møjsommelighed bringes til at smuldre ved Hakkens stadige Brug, saa er Drainingen her en meget kostbar Melioration; men dog aldeles nødvendig forinden nogen fuldstændigere Cultivering kan finde Sted. Rørledningerne ere paa denne Gaard i Reglen i 15 til 18 Alens Afstand og 2 Alen dybe, hvor Underlaget er Beer alene; hvor Ahlen derimod findes, har det været nødvendigt at lægge Drainene i 9 og 12 Alens Afstand med samme Dybde, og har det viist sig, at denne Draining har været tilstrækkelig til paa enhver Aarstid at holde Jorden i en fuldkommen tør og beqvem Tilstand saavel for Behandling, som for den derpaa staaende Afgrøde.

Frysenborgs Jorder ere af bedre Bestaffenhed, endstjøndt her ogsaa flere Steder findes Ahllag — saaledes i Særdeleshed paa en i 1853 drainet Mark —, og Undergrunden tildeels bestaaer af jernholdig Dvægbeer, som i den tørre Aarstid kan være slem nok at arbejde i og fordre Brugen af Hakken; men her er dog altid dybere og kraftigere Muldrag, som Følge af mange Aars fortsat Kultur og er i det Hele lettere at grave end Jernit. Rørledningerne blive her i Reglen lagte 18 Alen fra hverandre og 2 Alen dybe, med en Række Rør imellem paa de koldeste og vaadeste Steder som i Fordybninger og Huller, hvoraf saavel her som paa Jernit findes mange, undertiden af større Udstrækning. Gamle Torvemoser og Kjær, som i sin Tid ere opdyrkede og underlagte Agermarken, ere ogsaa ved Drainingen fuldkommen tilfredsstillende tørlagte; Rørene ere her altid lagt tættere, end paa den egentlige Agermark, og hvor de ikke har kunnet lægges paa fast Bund, er anvendt Muffer og for Hovedrørene Træunderlag.

Lynghalle har kolde og fugtige Leerjorder (Hedeleer) med Dværgleer i Dybden og fordrer næst Jernit den tætteste regelmæssige Draining af de Gaarde, som hidtil er paa= begyndt. Rørledningerne ligge her i 15 Alens Afstand og 2 Alen dybe med enkelte stærkere Udgravninger, hvor det findes fornødent.

Paa Søbygaard, hvor Jordsmonnet som oftest bestaaer af en dyb og kraftig Muldjord med meer eller mindre stærk Leerunderlag, gjennemskaarne af Steenrevler og vandsørende Dværgjandlag, hvilke paa sine Steder findes i betydelig Ud= strækning og frembringe Kildevæld overalt paa Markerne — der er ogsaa en stærk Draining nødvendig. Den almindelige Afstand imellem Drainene er paa Leerunderlaget 18 Alen, og hvor Bældene forekomme i Jorden under forskjellige Forhold, anvendes en herefter afpasset tættere samt dybere eller grun= dere Draining, hvorved det bestandig er lykkedes at faae disse Jorder fuldkommen tørre. En stærk Udgravning med aabne Grofter har derimod ikke tidligere kunnet afværge Kildernes Fremkomst paa Overfladen, saa at de bedste af Gaardenes Jorder kun med Besværighed har kunnet bearbejdes, og kun under de heldigste Forhold frembragt tilfredsstillende Afgrøder.

Flere Engstrækninger og Moser, hvis Bestaafenhed og uheldige Beliggenhed i Markerne gjorde dem bedre skiftede til at behandles som Agerjord, ere saavel i de foregaaende som i det sidstafvigte Aar bleve drainede og opdyrkede; saaledes er ogsaa paa et Sted indvunden en samlet Strækning af circa 50 Tdr. Land Kærjord, hvoraf allerede en Deel i de to foregaaende Aar har afgivet gode Hvede= og Bygagrøder. For at opnaae dette og skaffe Afløb fra disse lavtliggende, siede Jordstrækninger, som undertiden kunne være aldeles overflø= mede af det fra Omegnen tilstrømmende Vand, har det været nødvendigt at anlægge en betydelig Hovedaflednings=Canal, hvoraf er udgravet circa 2000 Cubikfavne Jord. Denne Ca=

nal er nu aldeles færdig og de ikke faa Banffeligheder, der have frembudt sig ved dette Arbeide, navnlig ved i en Dybde af indtil 6 Alen at føre en betydelig Vandmaße igjennem et af Qvægfland og Kildevæld opfyldt Jordsmon, ere nu forhaabentligt overvundne, idet at Canalen i Sommerens Løb er efterseet og Manglerne afhjulpne ved at indlægge Riis-Faschiner paa de værste Steder og derfor sætte een eller flere Pælerækker efter som det gjordes fornødent.

Ved Beregning over hvad Drainingen iaar har kostet ere Korene ansatte til efterfølgende Priser: $\frac{1}{4}$ " Rør til 6 Rdl., $\frac{1}{2}$ " do. 7 Rdl., 2" do. 8 Rdl., $2\frac{1}{2}$ " do. 10 Rdl., 3" do. 16 Rdl., 4" do. 20 Rdl., 5" do. 35 Rdl., $6\frac{1}{2}$ " do. 50 Rdl., 8" do. 80 Rdl., hvorefter de omtrent udgjøre en Trediedeel af hele Beføstningen, som for samtlige Gaarde beløber sig til næsten 45 Rdl. pr. Tønde Land. Arbeidet er med Undtagelse af een Gaard saavidt udelukkende udført med fremmede Folk, meest Svenske og Tydske, da den arbejdende Klasse herpaa Egnen ikke viser stor Lyst til denne Bessjæftigelse og forøvrigt kan finde Arbeide nok foruden.

Den sædvanlige Dybde, hvori Sugedrainene lægges, er som tidligere bemærket 2 Alen, og har Betalingen for denne Dybde for Jernit Mark været: at grave og tilfylde Grøften igjen, naar Arbeideren gives Kost og Logis samt frit Redskabs-tøj $4\frac{1}{2}$ Skilling pr. Favn, og paa egen Kost og med egne Redskaber $6\frac{1}{2}$ Skilling pr. Favn; for de øvrige Gaarde en halv Skilling mindre pr. Favn. Hvor større Dybde fordres betales dette særskilt med 1 Skillings Tillæg for hvert af de to første Qvarter over 2 Alen, og fradrages i samme Forhold paa de enkelte Steder, hvor Grøfterne ikke kunne naae den bestemte Dybde. Hovedgrøfter, som ere over $2\frac{1}{2}$ Alen dybe, hvoraf forekomme mange, og deriblandt flere, som ved Gjennemgravning af hoiereliggende Jordsmon naae en Dybde af indtil 4 à 5 Alen; herom maa særskilt accorderes med Arbeiderne, og betales saadanne Grøfter i Reglen temmelig dyrt,

da kun Faa have Lust til at arbeide saa dybt i Jorden i en ubequem Stilling.

Nedlægning af Rørene skeer paa Dagløn, under dagligt Tilsyn, og har hidtil været udført saaledes, at kun enkelte Smaafeil ere indløbne, som strax har kunnet afhjælpes.

Flere yngre Landmænd have iaar, som i de foregaaende, opholdt sig her, for at lære Drainingen, og har der været givet dem Leilighed til at blive øvede i alle forefaldende Arbeider.

Det drainede Areal paa samtlige i det Foregaaende nævnte Gaarde udgjør nu over 1000 Tønder Land; heraf Jernit 315 Tønder Land, Frysenborg 305 Tønder Land, Søbygaard 340 Tønder Land, Lyngballe 50 Tønder Land og Birkedommergaarden i Hammel 7 Tønder Land.

Hermed er Jernits hele Areal Ugermark drainet og naar til Foraaret en aaben Hovedgrøft bliver lagt med Rør, saa er Drainingsarbeidet tilendebragt og der findes da ingen aabne Grøfter paa Gaardens Mark uden som Skjel imellem Naboerne eller ved Beie.

Uf hvad til Dato er drainet, er kun et Tilfælde indtruffet, hvor den foretagne Udgravning ikke var tilstrækkelig til at bringe Jorden i en fuldkommen tør og bequem Tilstand; men dette skete under særegne Forhold, saa derpaa ikke kan lægges videre Vægt, nemlig paa Skraaningen af en Banke, hvor i sin Tid Overjorden er afgravet og paafyldt en nedensfor liggende Mose; herved fremkom paa Overfladen en ualmindelig fast, raa Leer, hvorigjennem Bandet vanskelig kunde synke bort til Drainene, endstjøndt disse vare nedlagte paa 18 Alens Afstand. Ved at lægge en Række Rør til, saa at Afstanden kun blev 9 Alen imellem Rørledningerne, er imidlertid denne Mangel afhjulpen.

Noget bestemt forøget Udbytte af de drainede Marker, anført i Fold eller Procent, kan vel ikke angives, da saamange tilstødende Omstændigheder, — som forandret Drift,

Tilførsel af Guano, m. m. — maa gjøre sig Angivelse usoi-
agtig; men ved at tage tilbørligt Hensyn hertil, ligesom til
de senere i Almindelighed gode Aar, kan dog med Sikkerhed
ansøres, at Drainingen har havt den væsentligste Indflydelse
paa det betydeligt forsøgede Udbytte af de Gaarde, hvor denne
Melioration foretages.
